

travelbook

Jura Krakowsko- -Częstochowska

Bezdroża

Mistrzowska **ERGO**
#ochrona **HESTIA**

Autorzy przewodnika: Monika Kowalczyk, Artur Kowalczyk

Aktualizacja: Anna Truszkowska

Redaktor prowadzący: Paweł Sondej

Redakcja tekstu: Anna Dziadkowiec

Korekta: Małgorzata Przybyłowicz-Nowak

Opracowanie kartograficzne: Grzegorz Marchut

Projekt okładki: Ewa Jarocka; materiały graficzne na okładce zostały wykorzystane za zgodą Shutterstock Images LLC.

Skład: Sabina Binek

Wszelkie prawa zastrzeżone. Nieautoryzowane rozpowszechnianie całości lub fragmentu niniejszej publikacji w jakiegokolwiek postaci jest zabronione. Wykonywanie kopii metodą kserograficzną, fotograficzną, a także kopiowanie książki na nośniku filmowym, magnetycznym lub innym powoduje naruszenie praw autorskich niniejszej publikacji.

Wszystkie znaki występujące w tekście są zastrzeżonymi znakami firmowymi bądź towarowymi ich właścicieli.

Autor oraz wydawnictwo Helion dołożyli wszelkich starań, by zawarte w tej książce informacje były kompletne i rzetelne. Nie biorą jednak żadnej odpowiedzialności ani za ich wykorzystanie, ani za związane z tym ewentualne naruszenie praw patentowych lub autorskich. Autor oraz wydawnictwo Helion nie ponoszą również żadnej odpowiedzialności za ewentualne szkody wynikłe z wykorzystania informacji zawartych w książce.

Wydawnictwo Helion

ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice

tel.: 32 2309863

e-mail: redakcja@bezdroza.pl

księgarnia internetowa: <http://bezdroza.pl>

Drogi Czytelniku!

Jeżeli chcesz ocenić tę książkę, zajrzyj pod adres:

<http://bezdroza.pl/user/opinie/?bejkc3>

Możesz tam wpisać swoje uwagi, spostrzeżenia, recenzję.

Wydanie III

ISBN: 978-83-283-4520-1

Copyright © Helion, 2018

• **Kup książkę**

• **Poleć książkę**

• **Oceń książkę**

• **Księgarnia internetowa**

• **Lubię to!**

Nasza społeczność

Spis treści

ATRAKcje JURY	8
INFORMACJE PRAKTYCZNE	15
PRZED WYJAZDEM	17
Wybór czasu podróży	17
Źródła informacji	19
Informacja turystyczna	19
Związek Gmin Jurajskich	19
Bezpieczeństwo na Jurze	20
DOJAZD	21
NA MIEJSCU	23
Komunikacja	23
Noclegi	23
Wyżywienie	24
AKTYWNY WYPOCZYNEK	25
Jura zimą	25
Stoki narciarskie	25
Trasy dla narciarzy biegowych	25
Konno	26
Stadniny	26
Ośrodki jeździeckie	26
Na rowerze	27
Wypożyczalnie rowerów	28
Szlaki rowerowe	28
Turystyka piesza	31
Główne szlaki	31
Szlaki o długości ok. 30 km	33
Szlaki o długości ok. 20 km	34
Szlaki o długości ok. 10 km	34
Szlaki do 10 km	35
Nordic walking	36
Speleologia	36
Kluby speleologiczne	36
Wspinaczka skałkowa	37
Szkoły wspinaczkowe	37
W przestworzach	38
Szkoły paralotniarskie	38
Na wodzie	39

Aquaparki	39
Kryte baseny i pływalnie	39
Kąpieliska publiczne	39
Parki linowe	40
Golf	40

INFORMACJE KRAJOZNAWCZE _____ 41

KRAJOZNAWCZE ABC _____ 43

Położenie geograficzne	43
Budowa geologiczna	43
Hydrografia	46
Klimat	46
Surowce mineralne	47
Świat roślin	48
Świat zwierząt	49
Ochrona przyrody	50
Ojcowski Park Narodowy	51
Jurajskie Parki Krajobrazowe	51
Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Śląskiego	54

HISTORIA _____ 56

► Propozycje tras _____ 58

SPOŁECZEŃSTWO _____ 60

Kultura	60
Stroje ludowe	60
Dawne zwyczaje	61

KUCHNIA _____ 63

PÓŁNOCNA CZĘŚĆ WYŻYNY CZĘSTOCHOWSKIEJ _____ 65

CZĘSTOCHOWA _____ 67

Historia	67
Jasna Góra	69
Zwiedzanie Jasnej Góry	71
Zwiedzanie miasta	77
Okolice	83

MSTÓW _____ 85

Okolice	86
---------	----

OLSZTYN	88
Zamek w Olsztynie	89
Góry Towarne	92
Rezerwat Sokole Góry	93
Poraj	95
Święta Anna	96
ZŁOTY POTOK	97
Okolice	103
Rezerwat Ostrężnik	104
Zamek w Ostrężniku	105
ŻARKI	106
Leśniów	110
Przewodziszowice	112
Zamek w Bobolicach	112
Łutowiec	114
Zamek w Mirowie	115
POŁUDNIOWA CZĘŚĆ WYŻYNY CZĘSTOCHOWSKIEJ	117
KROCZYCE	119
Podlesice	119
Morsko	120
Zamek Bąkowiec	120
Skały Kroczyckie i Podlesickie	121
Skały Rzędkowickie	125
OGRODZIENIEC	126
Rodaki	128
Ryczów	129
Okolice	129
PILICA	130
Udórz	132
Zamek w Udorzu	132
PODZAMCZE	133
Zamek Ogrodzieniec	133
Okolice	135
SIEWIERZ	137
Zamek biskupów krakowskich	139
WOLBROM	141
Bydlin	142

PERŁY ARCHITEKTURY SAKRALNEJ

Kościół w Paczółtowicach

Drewniany gotycki kościół prześlicznie wygląda w promieniach zachodzącego słońca. Wewnątrz znajduje się m.in. łaskami słynący cudowny obraz Matki Boskiej Paczółtowskiej.

Kościółek św. Marka w Rodakach

Miejscowość znajduje się na Szlaku Architektury Drewnianej i faktycznie warto tu przyjechać dla drewnianego kościółka, który postawiono prawdopodobnie w XVI w. Ciekawostką jest, że w konstrukcji kościoła nie znajdziemy ani jednego gwoźdźca.

Klasztor i sanktuarium Matki Boskiej Szkaplerznej i św. Rafała Kalinowskiego w Czernej

Położone w malowniczej dolinie. Miejsce szczególnie warte polecenia dla osób szukających ciszy i spokoju, panuje tu idealna atmosfera do modlitwy i kontemplacji.

Klasztor i kościół Norbertanek w Imbramowicach

Położone na uboczu; widać tu wpływ monumentalnych założeń rzymskich budowli, a piękna, późnobarokowa polichromia w kościele dopełnia wrażenia niesamowitości.

Jasna Góra

Centrum pielgrzymkowe, do którego każdego roku przybywa kilka milionów osób, by modlić się w Kaplicy Cudownego Obrazu. Bohaterską obronę Jasnej Góry rozstrawił Henryk Sienkiewicz w „Potopie”.

Atrakcje Jury

ZAMKI I PAŁACE, KTÓRE KONIECZNIE TRZEBA ZOBACZYĆ

Ogrodzieniec

Ruiny zamku nawet dzisiaj pokazują, jak potężny musiał być to zamek w czasach swojej świetności. Doskonale miejsce na rodzinną wycieczkę, oferujące wiele niecodziennych atrakcji w okolicy.

Pałac Padniewskich w Pilicy

Liczne zdobienia na ścianach i gzymsach. Sfinksy pilnujące wejścia sprawiają, że obiekt – choć niszczący – przenosi nas w bajkowe krainy.

Pałac Potockich w Krzeszowicach

Usytuowany w parku krajobrazowym wylania się nagle spośród drzew i przykuwa wzrok swoją renesansową elegancją. Wciąż piękny, zdaje się opowiadać historie sprzed lat, których był niegdyś świadkiem. Trzeba się tylko dobrze wsłuchać w jego głos...

Bobolice

Prywatny właściciel dokonał niemożliwego – z kompletnych ruin, przy pomocy specjalistów, zrekonstruował i całkowicie odbudował zamek. Efekt? Niesamowity.

Zamek w Siewierzu

Zastaniemy tu dobrze zachowane ruiny zamku książęcego, który następnie był siedzibą biskupów krakowskich. Do bramy głównej poprowadzi nas drewniany most zwodzony.

Kup książkę

Poleć książkę

Pieskowa Skała

Jeden z nielicznych zamków polskiego odrodzenia. To tu nakręcono wiele scen do niezapomnianych seriali takich jak *Janosik* i *Stawka większa niż życie*.

Pałac Raczyńskich w Złotym Potoku

Dobrze zachowany, przepiękny pałac usytuowany nad stawem w parku. Wystarczy trochę wyobraźni, by zobaczyć siedzące na tarasie damy w przepysznych toaletach.

Wawel

W tego zabytku nikomu nie trzeba reklamować – to klasa sama w sobie i oczywiście obowiązkowy punkt każdej wycieczki do Krakowa.

Zamek w Olsztynie

Piękne, romantyczne i tajemnicze miejsce, z którego roztacza się malownicza panorama od Jury Wieluńskiej po wzgórze w okolicy Złotego Potoku. O bohaterskiej obronie zamku i jego dowódcy Kacprze Karlińskim pisali Aleksander Fredro i Władysław Syrokoma.

MIASTA, KTÓRE WARTO ODWIEDZIĆ

Ojców

Zasługuje na uwagę nie tylko ze względu na swoje położenie w Dolinie Prądnika, ale także za sprawą malowniczych ruin zamku.

Żarki

Uroczne miasteczko z licznymi pozostałościami po kulturze żydowskiej.

Wolbrom

Małe kamienice, parterowe budynki z profilowanymi gzymsami i sieniami na przestrzał. Ta małomiasteczkowa zabudowa starej części miasta sprawia wrażenie, jakby czas zatrzymał się tu w miejscu.

Sławków

Znane jest z najstarszej działającej karczmy, ale przyjemnie jest się też przespacerować jego uliczkami z niską zabudową – bardzo urozmaiconą zarówno pod względem architektury, jak i daty powstania budynków.

Krzyszowice

Koniecznie trzeba pospacerować miejską trasą turystyczną prowadzącą po najciekawszych miejscach.

Częstochowa

Kojarzona głównie z Jasną Górą. Warto jednak trochę czasu poświęcić na spacer częstochowskimi ulicami i poznać jej pozostałe zabytki, a tych – wbrew pozorom – jest niemało.

Kraków

To miasto o pięknej duszy, w którym z każdego zakątka tchnie powiew historii. Umilowali je poeci, artyści, królowie. Historyczne centrum miasta wpisane zostało na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO, a samych zabytków klasy '0' w Krakowie znajdziemy aż 11!

Kup książkę

Poleć książkę

Spotkanie ze smokiem

Sam na sam z groźnym smokiem wawelskim zionącym ogniem to nie lada wyzwanie! >

PRZEŻYCIE, KTÓRE MUSI STAĆ SIĘ UDZIAŁEM KAŻDEGO TURYSTY

Wspinaczka skałkowa

Urozmaicona oferta szkół wspinaczkowych pozwoli każdemu spróbować swoich sił w tym najpopularniejszym sporcie na Jurze.

Spotkanie z „człowiekiem jaskiniowym”

W Jaskini Wierchowskiej Górnej, podziwiając bogactwa form naciekowych, można natknąć się na człowieka jaskiniowego. . .

Zjazd tyrolką na zamku Ogrodzieniec

Mnóstwo emocji i dobrej zabawy wśród imponujących ruin twierdzy.

Spojrzenie na Pustynię Błędowską z punktu widokowego Czubatka

Bardzo popularne miejsce wśród miejscowych i turystów. Widok, zwłaszcza przy zachodzącym słońcu, niepowtarzalny. ✓

Krakowa

Przechadzka wśród zabytkowej zabudowy starego miasta to niezapomniane przeżycie nie tylko dla koneserów sztuki. ✓

NA SPACER WARTO SIĘ WYBRAĆ DO...

Żarek

W miasteczku wyznaczono Szlak Kultury Żydowskiej, na którym znajdują się najciekawsze zachowane zabytki bądź miejsca związane z kulturą żydowską.

Nadwiślańskiego Parku Etnograficznego

Wśród drzew i zagrod chłopskich, ogródków, sadów i starych domostw odetchniemy od zgiełku miasta.

Mirowa i Bobolic

Przejście z Mirowa do Bobolic to piękna i niezbyt forsowna (bo licząca zaledwie ok. 1,5 km) wycieczka, której początek i koniec wiąże się z „nagrodą” w postaci obejrzenia ruin zamku w Mirowie i całkowicie zrekonstruowanego zamku w Bobolicach.

Krzyszowice

Godna polecenia jest miejska trasa turystyczna po najciekawszych atrakcjach w mieście. Do obowiązkowych punktów spaceru należą: pałac Potockich, pałacyk Vauxhall i kapliczka w parku.

Dolinek Podkrakowskich

Jary i doliny, którymi płyną kręte potoki, do tego słynne bramy skalne i wapienne skały o najdziwniejszych kształtach, to krajobraz, jaki będzie nam towarzyszył podczas spaceru dolinkami. <

Kup książkę

Poleć książkę

[Kup książkę](#)

[Poleć książkę](#)

Przed wyjazdem

Kto nie słyszał o Maczudzie Herkulesa albo o zamku w Ogródzieńcu? Pieskowa Skała, Pustynia Błędowska, Jaskinia Nietoperzowa, Dolina Prądnika, Kraków... – ile tam znajdziemy atrakcji!

Jest mnóstwo powodów, dla których warto wybrać się z odwiedzinami na **Jurę Krakowsko-Częstochowską** i nie sposób jednym tchem wszystkich wymienić. Dla tego właśnie powstał niniejszy przewodnik.

Jura to przepiękne panoramy, malownicze dolinki, imponujące ostańce skalne, tajemnicze grotty, wzgórze wapienne... W tym pejzażu odznaczają się liczne średniowieczne zamki pełne dawnych sekretów (o których krążą mroźne krew w żyłach legendy!) i eleganckie pałace o intrygującej historii. Dodajmy jeszcze zabytkowe drewniane kościołki, sanktuaria, samotne kapliczki, muzea, skanseny... Jest w czym wybierać. Jurajskie szlaki nie zawiodą ani miłośników architektury, sztuki i przyrody, ani ciekawych świata poszukiwaczy przygód.

Jednak nie tylko niepowtarzalne krajobrazy i tajemnice zakłète w starych murach kuszą na Jurze. Jest ona także wymarzonym miejscem dla każdego, kto poszukuje aktywnego wypoczynku i adrenaliny. Prócz licznych propozycji dla piechurów, rowerzystów, miłośników wody i ustronnych kąpielisk, znajdziemy tu kilka mniej typowych form spędzenia wolnego czasu. Przede wszystkim Jura to niekwestionowany raj dla miłośników wspinaczki skałkowej, jednocześnie najpopularniejszy i największy taki rejon w Polsce. Pod okiem fachowca można samemu spróbować swoich sił we wspinaczce. Nudzić nie będą się tu grotolazi, dla których, w zależności od stopnia

zaawansowania i umiejętności, dostępne są najpiękniejsze jurajskie jaskinie. Również amatorzy turystyki konnej, a nawet parolotniarstwa, znajdą tutaj idealne warunki do uprawiania tych sportów.

WYBÓR CZASU PODRÓŻY

Każda pora roku ma na Jurze niepowtarzalny urok. W zimnym jesiennym powietrzu widoczność jest dużo lepsza niż latem, kiedy drzewa zrzucają liście, ostańce wapienne można podziwiać w całej okazałości. Warto wtedy swoją wędrówkę zaplanować do rezerwatu Parkowe czy Sokole Góry.

Zimą, kiedy wapienne wzgórze pokrywa warstwa białego puchu, ostańce sprawiają wrażenie lodowych gór. Drogi główne i większość lokalnych są dość dobrze odśnieżane, dojechać można właściwie wszędzie.

Niestety, wiele obiektów noclegowych oraz atrakcji turystycznych jest zimą niedostępnych. Również w Ojcowskim Parku Narodowym zimą panuje głucha cisza, a gwarne latem kawiarenki i sklepiki są zamknięte na cztery spusty. Zimą jest natomiast dobrym czasem na zwiedzanie miast. Mniejsze natężenie ruchu turystycznego ułatwia dostęp do atrakcyjnych obiektów muzealnych i zabytkowych. Na Jurze znajdują się również dobrze przygotowane ośrodki narciarskie, np. w Morsku.

Wiosną i latem, kiedy to dni są dłuższe, dość często można tu spotkać wspinaczy i parolotniarzy, ponadto wokół Olsztyna wytyczono mnóstwo znakowanych tras: dla rowerzystów, pieszych, konnych, a ostatnio dla zwolenników nordic walking.

Kup książkę

Poleć książkę

Propozycje tras

Wyżynę Krakowsko-Częstochowską można przemierzać przez długie miesiące, a i tak trudno będzie skorzystać z wszystkich atrakcji, które ten rejon oferuje. W tej części przewodnika proponujemy kilka jedno- bądź kilkudniowych tras, które łączą piękno natury, historię, tradycje i niezgłębione tajemnice dawnych czasów.

1. Szlakiem pątników

Częstochowa – Wancerzów – Mstów – Święta Anna – Przyrów – Małusy Wielkie – Częstochowa

Trasa liczy 71 km. Rozpoczyna się w Częstochowie – duchowej stolicy Polski. Częstochowa stanowi od wieków symbol wiary katolickiej, a Henryk Sienkiewicz dołożył wszelkich starań, by stała się także symbolem odwagi i dumy narodowej. Któż nie pamięta opisu słynnej obrony Jasnej Góry, w której uczestniczył Kmicic? Wędrówka szlakiem, którym od wieków do sanktuarium pielgrzymują wierni, bez wątpienia na długo zapadnie w pamięć.

2. Tajemnice jurajskich skał

Olsztyn – Biskupice – Zrębice – Siedlec – Złoty Potok – Żarki – Przewodiszowice – Łutowiec – Niegowa – Bobolice – Miirów

Choć trasę o długości 52 km można pokonać w ciągu jednego dnia, w wielu opisywanych miejscach warto zatrzymać się na dłużej. Szczególnie godne polecenia są okolice Olsztyna i Złotego Potoku – tereny niezwykle

urokliwe i malownicze. Rozłożenie trasy na kilka dni z pewnością przyniesie jeszcze więcej przyjemności.

3. Wśród upiórów i białych dam

Kroczyce – Podlesice – Rzędkowice – Włodowice Morsko – Skarżyce – Kromołów – Ogrodzieniec – Podzamcze – Pilica – Smoleń – Bydlin – Jaroszewiec – Klucze – Pustynia Błędowska

Pełno na Jurze przeróżnych duchów, upiórów i białych dam. Straszą też zmyły, strzygi i strzygonie. Trasa o długości 75 km prowadzi przez miejsca, w których niegdyś często je widywano. Może przy odrobinie szczęścia (lub nieszczęścia) zobaczymy je i dzisiaj.

4. Dolinami Jury Krakowsko-Częstochowskiej

Rabsztyn – Olkusz – Sułoszowa – Pieskowa Skała – Ojców – Jerzmanowice – Będkowiec – Bolechowice – Biały Kościół – Modlnica

Trasa, o długości 58 km, prowadzi przez tajemnicze i piękne Dolinki Jurajskie, znane też jako Dolinki Krakowskie. Najbardziej znana – Dolina Prądnika – jest częścią Ojcowskiego Parku Narodowego, między Olkuszem a Krakowem znajdzie się jednak wiele innych miejsc, które wzbudzają zachwyt. Trasa zaczyna się w Rabsztynie, w którym wznoszą się imponujące ruiny średnio-wiecznego zamku. I choć wieki dzielą nas od okresu jego świetności, twierdza ciągle przypomina o swojej dawnej potęgę.

5. Wokół królewskiego grodu

Tyniec – Kryspinów – Mników – Poręba-Żegoty – Alwernia – Babice – Wygieźłów-Lipowiec – Płaza – Chrzanów – Trzebinia – Młoszowa – Rudno-Tenczyn – Tenczynek – Krzeszowice – Kraków

Tym razem to Kraków i jego piękna okolica są naszym celem. Trasa prowadzi wokół Garbu Tenczyńskiego, najbardziej na południe wysuniętej części Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej. Teren, choć nie tak mocno związany z charakterystycznymi dla Jury wapiennymi wzgórzami, urzeka bogactwem przyrody, zabytków i pięknem krajobrazów. Długość trasy to ok. 90 km.

6. Pierścień Jurajski

Kraków-Wawel – Skałki Twardowskiego – Fort Bodzów – Tyniec – Czernichów – Kamień – Babice – Alwernia – Rudno-Tenczyn – Krzeszowice

wariant I: Czerna – Dolina Eliaszków – Paczółtowice – Raclawice – Przegonia – Jerzmanowice – Wielka Wieś – Modlnica – Szczyglice
wariant II: Pisary – Rudawa – Brzezinka – Karnowice – Bolechowice – Zabierzów – Szczyglice – Kraków-Kopiec Kościuszki – Kraków-Wawel
Pierścień Jurajski to interesująca propozycja trasy samochodowej opracowana przez Dyрекcję Zespołu Jurajskich Parków Krajobrazowych w Krakowie. Swym zasięgiem obejmuje 9 gmin jurajskich, do których należą: Alwernia, Babice, Czernichów, Jerzmanowice-Przegonia, Kraków, Krzeszowice, Liszki, Wielka Wieś i Zabierzów. Trasa przebiega przez teren czterech parków krajobrazowych: Bielańsko-Tynieckiego, Dolinek Krakowskich, Rudniańskiego i Tenczyńskiego. Ma długość ok. 90 km i może stanowić propozycję zarówno jednodniowej wycieczki, jak i kilkudniowej wyprawy.

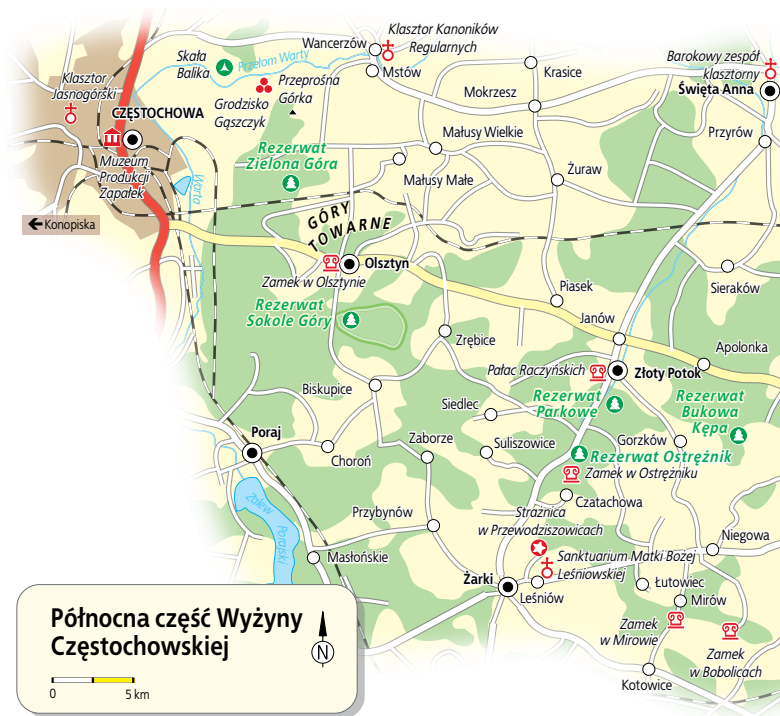
Kup książkę

Poleć książkę

To piękny region. Trudno tego nie dostrzec, spoglądając na okolicę choćby ze szczytu Zielonej Góry, skąd rozciąga się rozległa panorama. Wśród zieleni rezerwatów połyskują w słońcu jaskrawobiałe, skaliste wspomnienia dawnych umocnień. Z daleka rozpoznawalne rozległe ruiny zamku w Olsztynie z charakterystyczną cylindryczną wieżą zakończoną ceglaną dobudówką, pozostałości po wspaniałych zamkach w Mirowie i Bobolicach oraz ukryte szczątki twierdzy w Ostreżniku pobudzają wyobraźnię. Krążące o nich legendy sprawiają, że cała okolica oddycha niedopowiedzianą historią. Poddając

się urokowi krajobrazu, każdy stara się usłyszeć smutne zawodzenia zranionych serc i potępionych dusz.

Najciekawsze miasta regionu to Częstochowa i Żarki. Perłą regionu jest niewątpliwie klasztor jasnogórski z przepięknym cudownym obrazem Matki Boskiej Częstochowskiej. Niezwykłe i pełne romantyzmu są okolice Złotego Potoku, gdzie znajdują się Muzeum Zygmunta Krasińskiego i źródła Wierci-cy. Na uwagę zasługują miejscowości: Święta Anna i Mstów, które jako miejsca szczególnego kultu maryjnego, rokrocznie odwiedzane są przez rzesze pielgrzymów.

Częstochowa

Obecnie Częstochowa jest największym w Polsce ośrodkiem kultu religijnego. Przybywa tu rocznie 4–5 mln pielgrzymów z całego świata. Jest to także duży ośrodek życia kulturalnego. Odbývają się tu ciekawe imprezy o zasięgu ogólnopolskim i międzynarodowym, m.in.: Międzynarodowy Festiwal Muzyki Sakralnej Gaude Mater, Triennale Sztuki Sacrum, Plener Miejski, Międzynarodowy Festiwal Wiolinistyczny im. Bronisława Hubermana, Międzynarodowy Festiwal Jazzu Tradycyjnego, Ogólnopolski Konkurs Poetycki im. Haliny Poświatowskiej, Dzień Papieski, Dni Kultury Chrześcijańskiej. Częstochowa należy do aktywnych członków Związku Miast Polskich i Związku Gmin Jurajskich. W 1991 r. odbył się w Częstochowie VI Światowy Dzień Młodzieży i spotkanie młodych z całego świata z Ojcem Świętym na Jasnej Górze.

W latach 1993–95 miasto zostało nagrodzone Honorową Flagą Rady Europy i Honorową Tablicą Rady Europy, a w 1998 r. uhonorowane Prix de l'Europe'98. W Częstochowie mieszka obecnie ok. 240 tys. ludzi. Po zmianach ustrojowych na początku lat 90. wiele zakładów przemysłowych zlikwidowano. Powstają jednak nowe inwestycje dające zatrudnienie mieszkańcom, np. nowoczesna huta szkła Guardian, powstała w latach 2001–2002.

Miasto od wieków stanowi centrum ruchu pielgrzymkowego. W ostatnich latach wyraźnie zmienia wizerunek – staje się kolorowe i coraz ładniejsze. Szczególnie piękną wizytówką jest aleja Najświętszej Maryi Panny, prowadząca do stóp jasnogórskiego klasztoru.

HISTORIA

Nazwa Częstochowa pochodzi przypuszczalnie od słowiańskiego imienia Częstoch. Pierwsza wzmianka o Częstochowie znajduje się w dokumencie biskupa krakowskiego Iwo Odrowąża z 1220 r. Istniały wówczas dwie blisko siebie położone osady. Jedna – Częstochowa – usytuowana na lewym brzegu Warty, gdzie przecinały się główne szlaki handlowe (okolice dzisiejszego kościoła św. Zygmunta), a druga – Częstochówka – umiejscowiona na zboczu górującego nad okolicą wzniesienia (dzisiejsza Jasna Góra). Losy obu miejscowości niemal od początku są ze sobą silnie powiązane.

Częstochowa otrzymała prawa miejskie już między 1370 a 1377 r. W XVI stuleciu uchodziła za dość spore i silne gospodarczo miasto. Miała przywilej urzędowania

Kup książkę

Poleć książkę

targów i jarmarków oraz prawo pobierania myta mostowego na Warcie. Szybki rozwój Częstochowy został powstrzymany przez potop szwedzki w 1655 r., który doszczętnie zniszczył miasto (Jasna Góra wytrzymała oblężenie 33 dni).

W 1382 r. Władysław Opolczyk, spełniając wolę Ludwika Węgierskiego, sprowadził do miejscowości Częstochówka paulinów. W tym okresie książę podarował zakonnikom słynący już wówczas łaskami cudowny obraz Matki Bożej. Przywilej kolejnego władcy – Kazimierza Jagiellończyka – zezwalający na sprzedaż pasz i wiktuałów pielgrzymom coraz liczniej odwiedzającym zakon, przyspieszył rozwój miejscowości.

W 1717 r. Częstochówka otrzymała prawa miejskie i od tego momentu nazywana była Nową lub Górną Częstochową. Dotychczasowa Częstochowa otrzymała miano Starej. W 1818 r. wytyczono aleję Najświętszej Maryi Panny, stanowiącą trakt łączący oba miasta. 19 VIII 1826 r. nastąpiło formalne połączenie Starej i Nowej Częstochowy oraz przyjęcie nazwy – Częstochowa. Dokładnie w połowie drogi (obecny plac Biegańskiego) wybudowano ratusz.

▼ Sanktuarium na Jasnej Górze

Rok 1846 przyniósł ożywienie gospodarce. Poprowadzono tędy kolej żelazną (Warszawa – Wiedeń), dzięki której nastąpił szybki rozwój przemysłu. Ważną rolę odegrały złoża rudy, wapienia, gliny i żwirów. Zaczęły powstawać w mieście nowe fabryki, rozwinął się przemysł włókienniczy, metalowy, chemiczny i galanteryjny. Rosły nowe dzielnice i osiedla fabryczne oraz mieszkaniowe. W latach 90. XIX w. zaczęto organizować strajki. W 1905 r. w wyniku ostrych starć manifestantów robotniczych z władzami carskimi aresztowano i zesłano na Sybir wiele osób. W czasie I wojny światowej Niemcy urządzili tu pogrom ludności. Częstochowian masowo wysyłano do Rzeszy. Na miasto nałożono kontrybucję, a fabryki unieruchomiono.

Gdy po zawieszeniu wojennej Częstochowa zaczęła podnosić się z upadku, wybuchła II wojna światowa. Już 4 IX 1939 r. rozpoczęły się masowe egzekucje ludności cywilnej, w tym dzieci. Od 1940 r. do więzienia na Zawodziu zwożono częstochowską inteligencję, by potem rozstrzelać ją w lasku pod Olsztynem. W 1942 r. utworzono w mieście dzielnicę niemiecką, z której masowo

wysiedlano ludność polską. W tym samym roku zlikwidowano getto żydowskie mieszczące się w obrębie starego miasta. Spalono obóz pracy przymusowej, tzw. małe getto, kilkuset Żydów wymordowano, a ok. 40 tys. wywieziono do obozu zagłady w Treblince. Rankiem 17 I 1945 r. oddziały radzieckie wyzwoliły miasto spod okupacji hitlerowskiej.

JASNA GÓRA

Przybycie paulinów na ziemię częstochowską jest nierozdzielnie związane z księciem Władysławem Opolczykiem. To on w 1382 r. przekazał zakonnikom niewielki drewniany kościółek położony w osadzie zwanej później Częstochówką. Nadał mu liczne dziesięciny i kilka wsi, aby zapewnić braciom byt materialny.

Legenda głosi, że gdy książę Władysław wracał z Rusi, wiózł ze sobą z Betza cudowny obraz Najświętszej Pani. Konie ciągnące wóz zatrzymały się w okolicy małego kościółka i nie chciały dalej iść. Uznano zatem, że to właśnie miejsce wybrała sobie Matka Boża na siedzibę. Historycy

skłaniają się ku bardziej realistycznej hipotezie, według której Opolczyk nakłonił ówczesnego plebana małego kościółka na dzisiejszym jasnogórskim wzgórzu do przeniesienia parafii do kościoła w Częstochowie. Pleban zgodził się i w zamian za to został z łaski księcia kanonikiem gnieźnieńskim i krakowskim.

Bardzo prawdopodobne jest, że to panujący wówczas w kraju Ludwik Węgierski był inicjatorem całego przedsięwzięcia i że to z jego woli paulini zostali sprowadzeni do Polski. Do zadań Władysława Opolczyka miało należeć znalezienie odpowiedniego miejsca dla ich osadzenia. Rodzi się pytanie: dlaczego Ludwik Węgierski chciał założyć klasztor zakonu paulinów na ziemiach polskich? Odpowiedź nasuwa się sama. Król był nie tylko władcą Polski, ale także monarchą Węgier, gdzie zakon paulinów rozwijał się i działał bardzo prężnie dzięki ogromnej przychylności władzy królewskiej. Sprowadzając do Polski zaprzyjaźniony zakon oraz szerokim gestem fundując klasztor, Ludwik Węgierski prawdopodobnie liczył na poparcie duchowieństwa w ważnej, aczkolwiek delikatnej sprawie. Nie posiadając bowiem męskiego potomka, zamierzał osadzić na tronie królewskim (po swojej śmierci) jedną z córek.

Kiedy ziemie częstochowskie wraz z klasztorem przejął w posiadanie Władysław Jagiełło (zaciekle wróg Opolczyka), paulini zaczęli obawiać się o swoją przyszłość. Zupełnie niepotrzebnie, bo już w 1393 r. król potwierdził wcześniejsze przywileje oraz powiększył majątek kościoła nowymi darymiznami. To z inicjatywy królewskich małżonkóW Jadwigi i Władysława dobudowano w XV w. kaplicę Cudownego Obrazu. Za sprawą łaskami słynącego wizerunku Maryi mały kościółek szybko przekształcił się w ruchliwe centrum pielgrzymkowe. W XV w.

Kup książkę

Poleć książkę

znajdowało się cmentarzysko kurhanowe. Gród został prawdopodobnie zniszczony podczas pożaru w 1. poł. XIV w., a funkcję obronną po tym wydarzeniu zaczęła spełniać twierdza ogrodzeniowa.

Staraniem władz gminy przystąpiono do odtworzenia historycznego grodu, który ma być drugim po Biskupinie obiektem o podobnym znaczeniu. Konstrukcja grodu królewskiego wzorowana jest na typowej średniowiecznej twierdzy. W jej skład wchodzi: wieża bramna wraz z potężną palisadą, chata mieszkalna, wieża strażnicza i wieża obserwacyjna. We wnętrzach pokazano przedmioty codziennego użytku z okresu wczesnego średniowiecza, zbrojownię i obozowisko drużynników. Obejrzymy również m. in. zdjęcia przedstawiające życie codzienne mieszkańców wczesnosłowiańskiej osady. Całość otaczają wały ziemno-drewniane.

▼ Gród na Górze Birów

Jaskinie na Górze Birów to jedne z najciekawszych form krasowych występujących na Jurze. Są także bezcenną skarbnicą wiedzy na temat wczesnego osadnictwa w tym rejonie. Odkrycia w jaskiniach i schroniskach skalnych przyniosły wiele informacji dotyczących życia ludzi pierwotnych i ich środowiska przyrodniczego.

Badania osadów jaskiniowych dały powody do przypuszczeń, że na terenie Góry Birów występowały zwierzęta charakterystyczne dla dalekiej północy (lemingi, renifery) oraz gatunki już wymarłe (niedźwiedź jaskiniowy, hiena jaskiniowa, mamut, nosorożec włochaty i żubr pierwotny). Na terenie tym żyły również takie zwierzęta jak: karczownik i bóbr oraz duże, roślinożerne ssaki kopytne wymagające bliskości wodopojów. Daje to podstawy do przypuszczenia, że w okolicy istniał zbiornik wodny w postaci rzeki lub jeziora.

Kup książkę

Poleć książkę

Siewierz

Choć Siewierz leży już poza granicami Jury – poza zachodnią granicą Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej, przy drodze krajowej nr 1 – miasto jest warte poznania.

Miejscowość należy do najstarszych grodów w Polsce. Pierwsza wzmianka pisana pochodzi z dokumentu legata papieskiego Idziego z 1125 r., zawierającego informację o pobieraniu przez klasztor Benedyktynów w Tyńcu części opłat z targów i jatki w Siewierzu.

W XIII w. funkcjonowała tu komora celna, z której dochód zasilał klasztor Norbertanek w Rybniku. W tym samym czasie Siewierz stał się siedzibą kasztelanii. Wiele wskazuje na to, że w początkach istnienia gród siewierski usytuowany był w okolicy kościoła św. Jana Chrzciciela – tam, gdzie obecnie znajduje się cmentarz. Dopiero w 1241 r. po wielkim pożarze grodu (do którego bezpośrednio przyczynili się Tatarzy) ludność przesiedliła się w dolinę Czarnej Przemszy.

W 1279 r. Siewierz otrzymał prawa miejskie – już wtedy był sporym ośrodkiem

przemysłowym. W okolicach wydobywano oraz wytapiano srebro i ołów. W 1341 r. pojawiła się po raz pierwszy nazwa Księstwo Siewierskie. 100 lat później Księstwo Siewierskie stało się własnością biskupa krakowskiego Zbigniewa Oleśnickiego. Od tego czasu ziemia siewierska stała się udziałem księstwem będącym we władaniu biskupów krakowskich. Miało ono własną gospodarkę, finanse, wojsko oraz surowe prawo karne, z funkcją kata. Do czasów współczesnych zachowało się popularne powiedzenie: „Kradnij, zabijaj, ale Siewierz omijaj”.

W 2. poł. XV w. właściciel Siewierza, biskup Jan Rzeszowski, po raz pierwszy użył tytułu księcia siewierskiego. W 2. poł. XVIII w. biskup krakowski, jako książę siewierski, dzierżył w dłoniach władzę ustawodawczą i sądowniczą, mógł wydawać przywileje dla książąt i szlachty. Około XVIII w. biskupi zaczęli otrzymywać tytuły szlacheckie, choć sami mogli nadawać je innym znacznie wcześniej (w XV w.), Księstwo Siewierskie

Kup książkę

Poleć książkę

było dobrze zorganizowane i samowystarczalne. Miało własne wojsko, w którym obowiązkową służbę odbywała szlachta.

Już w XVII w. Siewierz był miastem znaczącym. Społeczeństwo siewierskie otrzymało od kolejnych biskupów wiele przywilejów, obejmujących m.in. preferencje w handlu. Siewierzanie dostali także na wieczność lasy i łąki – obecnie, w imieniu rodzin, gruntami tymi administruje Spółka Leśno-Gruntowa. Od XV do XVII w. funkcjonowały w Siewierzu liczne kuźnice żelaza korzystające z tutejszych zasobów rudy. Pod koniec XVIII w. zakończyła się terytorialna niezależność Księstwa Siewierskiego oraz panowanie biskupów na tym terenie. W wyniku obrad Sejmu Wielkiego księstwo zostało włączone do Korony jako odrębna jednostka terytorialna pozostająca w granicach województwa krakowskiego. Podporządkowano system sądowniczy i skarbowy zasądom obowiązującym w Koronie. Po trzecim rozbiórce Polski ziemię siewierską włączono do Prus jako tzw. Nowy Śląsk. W 1807 r. obszar dawnego Księstwa Siewierskiego zajęły wojska

francuskie. Napoleon reaktywował księstwo i ofiarował je jednemu ze swych marszałków, po śmierci którego zostało w 1809 r. włączone do Księstwa Warszawskiego, a następnie (1815) do Królestwa Polskiego. Do 1914 r. Siewierz znajdował się pod zaborem rosyjskim.

W połowie XIX w. miasto zaczęło podupadać. Przyczyniło się do tego pominięcie Siewierza podczas budowy kolei warszawsko-wiedeńskiej oraz pozbawienie Siewierza praw miejskich po upadku powstania styczniowego. Po odzyskaniu niepodległości miejscowość zaczęła się intensywnie rozwijać, powstała szkoła, sanatorium, Dom Ludowy i kopalnia galmanu. Podczas II wojny światowej Siewierz znalazł się w granicach Rzeszy. W 1962 r. odzyskał prawa miejskie i otrzymał herb.

W Siewierzu warto zwrócić uwagę na **★ kościół św. Jana Chrzyciela**. To jedna z najstarszych tego rodzaju budowli na ziemiach śląskich. Powstała prawdopodobnie w 1140 r. z fundacji Piotra Własta Dunina. Prostokątny kościółek romański, murowany, orientowany, ma jedną nawę oraz półkolistą

▼ Kościół św. Macieja Apostoła w Siewierzu

PROGRAM PARTNERSKI

GRUPY WYDAWNICZEJ HELION

1. ZAREJESTRUJ SIĘ
2. PREZENTUJ KSIĄŻKI
3. ZBIERAJ PROWIZJĘ

Zmień swoją stronę WWW
w działający bankomat!

Dowiedz się więcej i dołącz już dzisiaj!

<http://program-partnerski.helion.pl>

GRUPA WYDAWNICZA

 Helion SA

travelbook

Travelbook to Twój niezastąpiony towarzysz podróży. Wskaże Ci najważniejsze atrakcje, podpowie, czego szukać poza głównymi szlakami, i wprowadzi w świat miejscowych obyczajów. Znajdziesz w nim opisy najciekawszych regionów i miast, a sprawdzone informacje praktyczne umożliwią staranne zaplanowanie podróży.

Jura

Krakowsko-Częstochowska

jest nie tylko mekką wspinaczy skałkowych i grotołazów, ale również miejscem wymarzone dla miłośników turystyki pieszej, rowerowej, a nawet konnej. Urzekający krajobraz Jury z malowniczymi skałami i dobrze rozwiniętą bazą turystyczną przyciąga zarówno na weekendowy, jak i wakacyjny wypoczynek. Każdy, kto odwiedzi krainę Orlich Gniazd, z pewnością będzie nią oczarowany.

Skarby **Krakowa i Częstochowy**

Zamki, ruiny i pałace

Ojcowski Park Narodowy

Jedyna **pustynia** w Polsce

Raj dla **rowerzystów**

Rejony **wspinaczkowe**

 Księgarnia internetowa:
<http://bezdroza.pl>

 Zamówienia telefoniczne:
0 801 339900
 0 601 339900

 Bezdroża

Sprawdź najnowsze promocje:
● <http://bezdroza.pl/promocje>
Przewodniki najchętniej czytane:
● <http://bezdroza.pl/bestsellery>
Zamów informator podróżniczy:
● <http://bezdroza.pl/newsletter>

Helion SA
ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice
tel.: 32 230 98 63
e-mail: bezdroza@bezdroza.pl
<http://bezdroza.pl>

ebook dostępny wyłącznie na:

ISBN 978-83-283-4520-1

Cena 26,90 zł